~~C 8288~~
Ud 5360
Biblioteka Jagiellońska
stdr0007433

1,
2, Epitaphia Cphi. Mezirii a Kurozwoki.
3, Dresser, Chrph. Radzivil.
4, Burfius, Oratio funebris.
5, Jacobellus, Feralis pompa in funere A. Corvini.
6, Siemek, Andr. Lipe Lipski.
7, Jacobellus, idem q. no. 5.
8, Ch. de Chalecz Chalecky
9, Comenius, Spiegel Christ. Obrigkeit.

ORATIO
FVNEBRIS

IN ANNIVERSARIO
DEPOSITIONIS

ILLVSTRISSIMI IOANNIS
ZAMOSCII REGNI POLONIÆ
ſupremi Cancellarij, & exercitu-
um Ducis generalis. &c.

*Ab Adamo Burſio, Academiæ Samoſcien.
Profeſſore, habita Junij v.
A. D. 1606.*

SAMOSCI
Martinus Lenſcius Typogr. Acad. excudebat.
Anno Domini M. DC. VI.

IN ARMA ILLVSTRISSIMI MAGNI IOANNIS SAMOSCII supremi Cancellarii regni Poloniæ & exercituum ducis generalis.

TRes hastæ tria sunt insignia stemmata vitæ,
Doctrina insignis, virtus insignis, & inde
Pro meritis veniens vultu fortuna benigno.
His armis aucti Samosciadæ vsque triumphant
Aurato curru inuecti Capitolia cœli,

IV. 637752

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOmino D. Georgio Samoyski Episcopo Chełmensi. Abbati Czeruenecen. Domino ac Patrono obseruantissimo.

Adamus Bursius S. P. D.

SErmonem hunc meum in lucem exeuntem, ad te mitto, tibique dedico Illustrissime Domine: multis nominibus te prensantem. Primùm, quia loquitur laudes Samoscii, hoc est, magni patrui tui: ideò, vt vniuersæ domus illius, ita laudum quoq;, ad te imprimis pertinet patrocinium & tutella: deinde, quia solus es summus præses,

 iudex,

iudex, & patronus huius Academię: quantulumcunque id eſt, quòd ex illius quaſi ſinu proficiſcitur, id tibi præcipuè debetur. Accipe igitur excellenti illo animo tuo hanc vocem meam, minorem quidem longè quã ſunt laudes illius magni herois, ſed illi tamen debitam.

Vale.

ORA-

ORATIO.

SI QVIS EST VESTRVM, AVDItores, qui forte, ab obitu Illuſtriſſimi herois Samoſcii, miretur noſtrũ vertentis huius anni ſilentium: is obſecro conſideret, quid interſit vnum vulnus an plura accepiſſe: vno dolore an pluribus eſſe conſauciatum. Accepit magnum vulnus Reſpub. Polona, poſtquam ſublatus illi eſt magnus Cancellarius, magnus exercituum imperator, Ioannes Zamoſcius. Ille enim fuit arx & murus regum & regnorum Poloniæ, princeps ac culmen Senatus, cuſtos legum, defenſor libertatum, lumen ac decus ciuium, commune perfugiũ bonorum, fulmen bellorum, terror hoſtium, deliciæ literarum ac literatorum. Ad quem communem & publicum luctum, acceſſit priuatim orbitas noſtra: quę cõiuncta cum malo cõmuni, geminato dolore ſimul & ingenium & vocem nobis interclusit. Nunc quoque, ſi fas eſſet, quibuſcunque auſibus noſtris ipſum ad vitam reuocari poſſe, tanti eſſet non modo lugere, ſed etiam de vitæ noſtræ demenſo vitam illius redimere. Sed quia ille neceſ-

ſitati

ſitati naturæ conceſſit, & cœlitus ex hac ſtatione in aliã eſt vocatus, cùm prima ſorte vti non poſſumus, vtamur ſecunda; memoria virtutum, præſentem illum nobis faciamus: ab hac parte mori ille non potuit, quem rerum geſtarum gloria iampridem immortalem reddiderat. dum vixit, ærarium omnium bonorum omnibus præſtitit: quod reliquit, ſpecilegium eſt, ſed rariſſimum & precioſiſſimum, ciuibus ſuis inſigne exemplum virtutum. Iam enim minus requiretis peregrina: hîc hîc domi habebitis omnis exempli documenta, in illuſtri poſita monumento: vnde vobis Reiquepub. quod imitemini, capiatis. Quod multi excudent elegantius, vt eſt & materiæ & ingenij benignitas. mihi non tàm copia quàm modus in dicendo videtur eſſe quærendus. Quamobrem præteribo, quæ illi cum pleriſque multis fuêre communia: quòd natus fuerit paterna ſtirpe & materna, auis, atauis, maioribus clariſſimis & fortiſſimis viris. Plena eſt hiſtoria, plenæ voces Polonæ nobilitatis. A quo enim rerum Polonicarum ſcriptore, non celebratũ genus paternum Zamoſciorum? qui iam inde ab vltima memoria, non aduenæ in hæc regna, ſed indigenæ huius regni, ex ſtemmate nobiliſſimo Kozłoro-

złorogorum nomine dicebantũr. Ex quibus Florianus, cognomento Sari, vetuſtiſſimũ inſigne gentis ſuæ, nouo monumento virtutis, auxit & cumulauit. Nam Pruſſico bello, rege Wladiſlao Lokietko, cùm inter hoſtiũ cæſa cadauera, fortiſſimè pro patria pugnans, effuſis viſceribus iaceret, à rege id ſpectante & admirante, ad memoriam ſempiternã & decus immortale nominis Samoſciani, ad trium haſtarum vetus inſigne, Kozłorogi dictũ, nomen Ielitorum ſtemmatis, quod eſt Samoſciorũ, eſt cõſecutus. Ex hoc genere paterno oriundus, maternũ duxit ex antiquiſſima & nobiliſſima gente Herburtorum: qui cum multis tam belli quàm pacis artibus perpetuo ſucceſſu Rempub. hanc auxerunt & ornârũt, tum imprimis ingenij & doctrinę gloria illuſtrârunt. Verùm hæc, vt dixi, Zamoſcius cũ pleriſque multis habuit cõmunia: patris illius certè ſingularem prudentiam mirari par eſt. Is fuit Staniſlaus Zamoyski, vir per multa militiæ decora clarus: quorum commendatione, primum nobiliſſimo municipio in Ruſſia Bełz nominato præfectus, poſtea in ampliſſimum Senatus ordinem eſt cooptatus, Caſtellanuſque Chełmenſis appellatus. Multa huic viro debet cum Ruſſia, parens & altrix ipſius

ipsius, regio clarissimorum & fortissimorum virorum fertilissima; tum vniuersa Polonia: non solū ideo, quòd hoc decus & lumen nominis Poloni Ioannem procreauit: id enim fortunæ est: sed quòd procreatum ita educauit & instituit, vt primus iter ostenderit & patefecerit, quò eundum sit huic, qui bonus & commodus patrię ciuis sit futurus: quod singularis est prudentiæ. Quamprimum enim attigit hanc ætatem, in qua pueriles animi primis literarum incunabulis informari solent, misit eum discendi caussa Crasnostauum, oppidum quondam celebre, sed maximè eo nomine; quòd illud hominem eruditum Albertum Ostrowski, tunc ludi literarij præfectū haberet: quo primæ literaturæ puerilis præceptore vsus, cùm celeriter æquales ingenij gloria superasset, facilè disciplinæ illius riuulis exhaustis, ad fontes ipsos ingeniorum se contulit. Erat Gallia tum plena doctissimorum virorum, in quibus illa lumina fuerunt: Adrianus Turnebus, Dionysius Lambinus, Iacobus Carpentarius, Petrus à Penna. qui & quanti Deum immortalem viri? quàm docti, quàm celebres? Turnebum igitur & Lambinum principes ac duces sibi elegit in his studijs, quibus animus ad humanitatem informari debet:

debet: Carpentariū in artibus & Philosophia: Petrum à Penna in Mathematicis scientijs præceptorem sumsit. Sed quid ego hæc commemoro? num pauci, nostratium quoq;, illorum præceptorum ibidem copiam habuerunt? ex quibus tamen neminē Turnebi aut Lambini, aut Carpentarij, aut Petri à Penna, discipulum agnosceres, Ioannem Zamoscium facilè agnosceres. Ecquid hoc rei est? Studium, auditores, studium, & arctissima optimi temporis in optima ætate parsimonia. Id id interest. Quantum enim alij ab audiendo temporis dabant conuiuiis, quantum aleæ, quantū pilæ, quantum lusibus, voluptatibusque alijs, tantum ille sumebat ad recolenda hæc studia, quæ ex præceptoribus audiebat: nec solùm tunc, quum audiebat; sed quem gustum ab illa vsque ætate imbuerat, eius sapor, vt ita dicam, ad vltimum vsq; vitæ spiritum in eo perdurauit: verissimeq; de illo dictitabatur, quod de sapientissimo simul ac inuictissimo imperatore Romano Scipione Africano dictitari solitum traditur: nunquā minùs solum fuisse, quā cùm esset solus: nec minùs ociosum, quam cùm esset ociosus. Siue enim domi, siue foris, deambulādo, iter faciendo, in castris, inter arma, ac tela, per-

 dius

dius,ac pernox,quantum ocij concedebatur vel ab requiete corporis,vel à negotijs Reipub.totum ad recolenda literarum studia conferebat: & hunc reditum ad literas iucundissimã sibi esse animi requiem prædicabat. Adeò à teneris asuescere multum est. Verũ vt ad id, quod cœpi, reuertar. His optimarum disciplinarũ velut mercimonijs ex Gallia deportatis, insatiabili quadam discendi cupiditate inflammatus, Patauium venit: in vrbem celebrem, atque eruditissimis hominibus,studijsque affluentem. Ex hac plerosq; nobilitatis Polonæ nuper vidimus adferre solitos doctrinam,subtilem illam quidẽ, & acutam, sed abhorrentem ab vsu huius Reipub. ex qua nihil neque ad communem afferre fructum, neq; in aspectum Reipub. lucemq; proferre poterant. Samoscius autem, cùm sibi persuasisset, nihil esse in vita tantopere expetendum, quàm laudem diuini numinis, & patriæ felicitatẽ: vt ea copijs locuples, opibus firma, gloria ampla, virtute honesta sit: ad iurisprudentiam animũ appulit; quæ regendis populis, administrãdæ Reipub. maximè vna scientia est comparata: eam igitur veluti vltimam manum studio imposuit. Interea cũ de ingenio eius, & singulari eruditione in dies fa-

ma cre-

ma crebresceret,omnes, quicunque de ingenijs aliquid iudicare poterant, certatim sese illi applicuerunt: ac vnanimi consensu principem iuuentutis literatæ, Rectoremque Academiæ Patauinæ creauerunt. Quo munere cum ingenti laude decurso, quùm iam abundans præceptis, institutisque optimarum artium,maturus videretur rebus gerendis, patriæ amor in Poloniam illum reuocauit. Nunc demum is mihi campus esset orationi: si modo possem pro magnitudine hominis, magnitudinem orationis afferre: sed quum parem non potero, pro re nata,quam potero, postquam cæpi, prosequar. Tria ego existimo esse in ciue principe,quæ qui habeat,nõ ego illum quidem,vt noster ille,Deo simillimum iudico, sed cũ illo comparo, quo post homines natos nec maior vir, nec nobilior, aut clarior ciuis esse potuit. Ea sunt: doctrina, virtus, felicitas: quæ omnia in multis alijs mediocria vel legimus, vel accepimus; in Samoscio omnia summa vidimus. Conscij sunt doctrinæ, & eruditionis illius, quicunque ad eum, vel cum eo vnquam sermonem habuêre. Quandocunque & quotienscunque ad eum verba fiebant latina, illa, quæ ex tempore respondebat latinè, latiniora & cultiora e-

rant,

erant, quàm ea,quæ ab alijs,qui non mediocre nomen ex literis habebant,meditata,ac parata afferebantur. Quæ verò cogitatè accurateque ſcribebat; ea ſic probabantur, vt ad veterum ſcriptorum laudem peruenirent. Documento ſunt ſcripta eius, cū magno emolumento rei literariæ in lucem edita. De Senatu Romano liber: quo admodum adoleſcens erudititiſſimam criticorum gentem conturbauit. Quid enim illis accidere potuit magis inopinabile, quàm iuuenem in vltimis Septemtrionibus natum,quos illi barbaros vocitāt, id opus conſcripſiſſe, quod ſenes, in omnium literarum luce natos, neceſſe fuit admirari. Sed virtus nec ætatē expectat, nec locum moratur.Dedit igitur ſpecimen, qualia & quanta ſint ingenia noſtrorum, ſi ritè educta excultaq; fuerint. Extat illius etiam opus legum & inſtitutorum Academiæ Patauinæ, quod antè diſperſum & corruptum collegit, ordinauit, recenſuit, edidit. Argumentum ingens, quantus erat futurus patriarum legum peritus, qui peregrinarum tantoperè fuit ſtudioſus. Extat elegantiſſima oratio illius edita, qua vſus fuit ad Henricum Valeſium, quando legatus à Repub. Polona miſſus,ipſum ad imperium in Poloniæ regnum vocabat.

bat. Artium verò Philoſophiæque cognitio planè in eo fuit admirabilis. Quicquid enim à Græcis vel à Latinis ingeniis egregium, & doctrina ſcientiaq; dignum literarum monumentis proditum eſt, nihil eſt,quod ille non viderit, legerit, planéque perceperit,ſed etiā tenaciſſimè meminerit. In quo tantus fuit, vt ſæpenumero nos ipſos in ruborem daret: qui aſſiduè in libris habitantes, nocturna atq; diurna manu, ſcripta doctorum verſabamus: neq; tamen ex ijs ita facilè, quoties vſus venit, prompta parata nobis ſub manum veniebant, quàm illi, qui ante multos annos hęc ipſa cognouerat. O diuiniorem quàm Themiſtocleam memoriam auditores. Itaq; cùm iam totum Reſpub. haberet, quæq; ſumma erant, tam bello, quàm pace gereret, vnicā tamen & referebat, & oſtendebat, in fluctu negotiorum, animi recreationē,quàm in Academiā, quam in patrio ſolo condidit, ventitare: nobilemque iuuentutem non ſolum præſentia excitare, ſed etiam voce hortari; nec voce ſolùm, ſed diſputando experiri: cum Philoſophis,de Philoſophia,philoſophicè: cum Mathematicis, de matheſi, mathematicè: cum Iuriſconſultis,de Iuriſprudentia,conſultiſſimè. Idque vnico hoc nomine ſe factitare & dictitabat

tabat,& declarabat,vt iuuẽtus Polona intelligeret, ex quo fonte illa, quæ summa omnia in ipso erant, hauriret: hincq; persuasum suo exemplo haberet, nunquam nec se potuisse, nec quenquã posse principem in Repub. extare ciuem, ad cuius naturam eximiam atque illustrem, ratio ac conformatio doctrinæ non accesserit. Quæ cum maxima in illo esset: ab ea tanquam à fonte manabant, quæcunq; siue pace, siue bello, pro salute huius imperij, pro vita ciuium, proque vniuersa Repub. ab eo gesta fuerunt. Quod ipse sæpenumero prædicabat, se quicunque, & quantuscunque esset, omnia optimarũ artium studiis accepta referre. Eorum enim decursis spatiis, ex ingenij doctrinæque celebritate cognitum ac commendatum, Sigismundus Augustus, Poloniæ Rex, in collegium Secretariorum suorum cooptauit: atque protinus inter primos huius ordinis habuit, moxque, quod regis sapientissimi erat iudicium, Samoscij uerò summa in suscipiendo dexteritas, in agendo sedulitas, in conficiendo felicitas, non solùm regio tabulario, quod Archiuium dicitur, ipsum præfecit, sed breui Capitaneatu Belzensi ornauit. Nec pòst vnquam vel regem impositi, vel Samosciũ suscepti muneris pœnituit.

nituit. Sicut attentus ad rem paterfamilias, nactus fertilem illum quidem natura, sed propter aratorum pigritiam, nec cultum, nec fructuosum; intellecta soli bonitate, impensè operam faciendo, incredibile quantum horreum frumenti congregauit. Ita Samoscius, quæcunque antea in actis publicis, pulcherrima illa quidem, & maximi momẽti, sed veluti moles quædam indigesta, per incuriam, suppellex iacuit, illam recensuit, disposuit, ordinauit. Qui labor illius non solùm Reipub. bono fuit, sed ipsi priuatim etiam in magnum emolumentũ cessit. Quod enim discrimen esse putatis inter eos, quos Respub. in amplissimo dignitatis gradu collocauit: ex quo tamen cùm de Repub. consilia ineunda, sententiæque dicendæ sunt, alii mussant, alii pedibus in aliorum sententiam eunt, alii ita loquuntur, vt nec caput, nec pes, vt est in prouerbio, eorum orationis appareat. Samoscius autem, omnibus Reipub. temporibus, iure suo potuit dicere idem, quod Apollinem apud Ennium dictitasse tradit Orator ille, se esse eũ, vnde sibi populi, & reges, & omnes ciues consilium expetunt.

Suarum rerum incerti, quos mea ope, inquit, ex
Incertis certos, compotesque consilii
Dimitto, vt ne res temerè tractent turbidas.

Verissimum enim oraculum fuit ciuitatis Polonę: ad quod ora sua populus Polonus conuertebat, ex cuius ore pendebat, à quo compos consilii, & rerũ suarum, in quascunq; ille incubuit, certus redibat: ex cuius ore melle dulciorem audiebat orationem. Hoc discrimẽ est hoc auditores: quòd Samoscius, ad summam scientiam rerum vniuersi sæculi, ad cognitos & perspectos omnium gentium, nationum, populorum, ex monumentis literarum, mores, leges, instituta, consuetudines, ad id, quod intelligentia penetrauit, & notitia complexus est, omnium omnis æui Rerumpub. ortus, incrementa, motus, conuersiones, occasus, earumque prægressus, & antecessiones, causasque omnes in memoria habuit: ad hoc inquam adiunxit accuratam & exquisitam rerum domesticarum cognitionem: sine qua nemo, qui, & vbi sit, potest agnoscere: sed semper tanquam hospes & peregrinus in sua ciuitate versabitur. Samoscium autem verissimè viuã bibliothecã fuisse, possis affirmare. Ille ætates patriæ, ille iura publica imperii, ille priuata ciuium, ille domesticam, ille bellicam disciplinam, ille fœdera cum vicinis populis, pacta conuenta cum sociis sciebat: omnium denique humanarum diuinarumque rerum notitiam habebat. Felicissimè igitur per eum Respub. omnia & loquebatur, & agebat: nihil ei nouum, nihil inopinum, nihil difficile, nihil arduum erat: omnia animo præcepta, præmeditata, pertractata gerebat: ad omnia Reipub. tempora, casus, pericula propè sub manu & consilia, & remedia inueniebat. Verùm non solùm præsentia bona, vel mala, sed quod multò diuinius est, futura, tanquam ab altissima specula, ab excelsa animi sapientia videbat luculentissimè, denunciabat certissimè; nunquam perplexus, nunquam obliquus, nunquam falsus. Hoc est, hoc, auditores, demum sapientem esse, non modò, quæ ante pedes sunt, videre, sed longè in futurum prospicere, vt dixit ille. Hũc talem, ac tantum, magnus ille animo, sapientia, virtute, Stephanus Battoreus Rex Poloniæ, postquam ad imperium venit, diligenter quęsiuit; morum, consuetudinũ, legum, iurium, totiusq; Reipub. gnarum: sine quarum rerũ scientia Rempub. dextrè gerere videbat se non posse. Maiorẽ inuenit Samoscium, quàm quærebat: non solũ in pacis artibus consultissimũ, sed in bellis fortissimũ, felicissimum, vt vidit eum, vt cognouit, omnibus dignatus est, quibuscunq; maximis potuit, quæ sum-

mæ illi virtuti debebantur. Fecit eum imprimis legum omnium tam publicarum, quàm priuatarum huius imperii custodem. (is enim legibus, & moribus Poloniȩ est supremus Cancellarius) Magnum mehercule munus, tantique momenti, quanti sunt ipsȩ leges: salus nimirùm, ac anima ciuitatis, verùm nulli, quàm Samoscio conuenientius, qui ipse anima, vt sic dicam, fuit legum, ac iuris. Putabāt plurimi nostrorum imperiti rerum quidem, sed prompti manu, & ferro viri, longissimis spaciis à se dissita esse ista, Mineruam & Martem, literas & bella, libros & tela, nec in vnū concludi posse. Verùm laudatissimè sapiētissimus Rex iudicio suo illorū stultitiā condemnauit: Samoscius virtute refutauit: Regis iudicium mirificè comprobauit. Creatus enim à Rege Imperator exercituū, Deum immortalem, quæ, & quanta documenta dedit: non frustra ab antiquissimis, ijsdemque sapientissimis; Palladem armatam statui solitam. Tantus Imperator in omni genere belli fuit; præliis, oppugnationibus, totiusque belli instrumentis, & apparatu: vt neminem ducem post exortam Poloniam parem, neminem eorum, quos vspiam legimus, maiorem extitisse vnquam ostendere habeamus. Quatuor censet ille

has res

has res in summo Imperatore inesse oportere: scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quæ res ex his, obsecro, illi defuit, aut potiùs quæ non summa in illo fuit? scientia cernitur in exercitu ducendo, in castris metandis, in locis capiendis, in vrbibus, ac arcibus obsidendis, expugnandis, capiendis: in arte conciliandorum hominum. Quis illo in his omnibus fuit scientior? qui omnibus bellis, quæ à regibus Poloniæ hac tempestate, qua vixit, gesta sunt, non interfuit solùm, sed etiam præfuit. Qui Imperator plura bella gessit, quàm alii legerunt; plures vrbes cepit, quàm alii viderunt: plures victorias rettulit, quàm alii concupiuerunt: plures triumphos egit, quàm alii spectauerunt: &, quod diuinum est quiddam, sine vlla vnquam offensione, nulla suorum iactura. Nec sine caussa. Nihil enim vnquam egit, nihil est molitus, quod non priùs consultum, cognitum, exploratum haberet: opportunitates, loca, tempora, accessus, recessus sciebat. Nemo castra metari elegantiùs, nemo loca capere opportuniùs, nemo prȩsidia collocare tutiùs, nemo acies instruere meliùs ipso potuit. Nunquam igitur victus; semper victor: nunquam offensor; semper triumphator extitit. In

oppu-

oppugnationibus verò, vbi fossæ ducendæ, vt tanto interuallo, tanta vi vnumquodque bellicũ tormentum muros ferire, penetrare, diruere possit, Archimedea arte circuli, trianguli, aut quadrati vsu, tum aliis instrumentis conficiebat: Hinc fiebat, nullam tam munitam esse potuisse vrbem, aut arcem, quæ virtuti illius esset inexpugnabilis: vt ad quamque venit, vidit, fregit, vicit, cepit. Virtutem autem illius, quis satis aut demirari, aut verbis consequi possit? Laborem in negotiis, fortitudinem in periculis, industriam in agendo, constantiam in perficiendo, longè maiorem, quàm in Pompeio. Laudatur Alexander Macedonũ Rex, & maximus omnium Imperatorum iudicatur: & iudicatur nõ à Phormione aliquo, qui nunquã ipse castra, nunquam hostem uiderit, sed ab Annibale summo ipso Imperatore, qui in castris natus, in castris educatus, cum Romano populo totius orbis terrarũ victore, multos annos de imperio dimicauit: laudatur, inquam, ex eo, quòd parua manu innumerabiles exercitus fudisset, quodque vltimas oras, quas visere supra spem humanã esset, peragrasset. Sed si Annibal reuiuiscere, & bella ab Alexandro gesta cum ijs, quæ à Polonis duce Samoscio gesta sunt, quasi ad trutinam examinare posset, sententiam mutauisset: & palmam ab Alexãdro ad Samosciũ transtulisset. Quid enim? tantus Imperator non facilè sensisset, quid interesset cum Dario homine eneruato deliciis, fracto voluptatibus, exarmato ignauia, & cum Ioanne Basilide viro multis domi, ac militiæ rebus clarissimo bellum gerere. Huius potentissimi Europæ, Asiæq; Regis Stephanus Battoreus Poloniæ Rex, duce Samoscio, innumerabiles copias parua manu fregit, vicit, ad accipiendas à Polono populo leges compulit, Liuoniam ab eo recuperauit. Sed vbi locorum? Deum immortalẽ: ad septemtrionis vsq; oras vltimas, loca syluarum solitudinibus inuia, cœli crudelitate inhospita, dira niue, ac gelu horrida. Vbi ei non solùm cum bellicosissimis hominibus illi cœlo familiarissimis, sed cum ipsa locorum natura vsu venit pugnandum. Verùm in isto bello, quanquam ductu Ioannis Samoscii non modò affecto, sed etiam confecto; quia tamen diui Stephani Regis non modò auspiciis, sed etiam auxiliis gesto, cui ille heros fortissimus, non solùm præfuit, sed etiam interfuit, nõ nihil potest magnitudo talis, ac tanti Regis de laudibus Samoscii delibare. Si ista laudum delibatio potest ap-

pellari,

pellari, ac non potiùs summa laudũ accessio, quòd sapiẽtissimus simul,ac fortissimus Rex vidit, & iudicauit, à se tale ac tantum bellum confici non potuisse, nisi tali,ac tãto viro vsus in eo gerendo fuisset. Sed ad ea veniamus, quæ proprio Marte ab eo, etiam sine Theseo, vt est in prouerbio, ipsum summum fuisse Imperatorem mirificè comprobârunt. Mortuo enim Diuo Rege Stephano, & Reipub. ad interregnum lapsis temporibus, hic solus fuit,qui, vt cœlum Atlas humeris portare traditur, sic ille res Polonas sustinebat. In maximo comitiatu ad Warschauiam, cùm pro legibus contra libidinem, pro libertate contra seruitutem, pro iure contra vim, pro imperio contra factionem fortissimè stetisset: effecit,vt maior,& melior pars ciuium, liberè,atque ordine,posset,quæ sentiret de summa Repub. statuere. Omnibus igitur imperii Poloni ordinibus suffragantibus, legibus,& more maiorum, designatus est Rex Poloniæ is Sigismundus tertius. Sed cùm aduersa factio contra ius,& fas, Maximilianum Archiducem Austriæ designâsset, datum est à Repub. Ioanni Samoscio negotiũ, videret,ne quid detrimenti Respub. caperet. Is, vt fuit legum custos vigilantissimus, libertatis defensor acerrimus, Cracouiam proficiscitur, sedem ac domicilium imperii Poloni designato Regi Sigismũdo,seruaturus. Quid multis opus est? ad arma cum Maximiliano ventum est. Maximiliani copias, Cracouiam oppugnatione infestantes, a d ipsa vrbis mœnia fundit: ipsum Maximilianum. nouo,ac validò exercitu auctum, ad Bicinum consequitur: signis collatis vincit,capit,in triũpho Regi suo sistit. Quę vnquam fuit victoria illustrior? pro quibus illius cùm de patria, tùm de Rege suo meritis,Deus Opt. Max. tãta eum auctoritate muniuit, vt nemo postea hostis, non modò arma illius, sed nec vultũ quidem potuit sustinere. Scytarum gens barbarie immanissima,multitudine innumerabilis,bellicosissimo suo Imperatore Cassigero, fines imperii Poloni transire tentauit, quam aduersus, rapta valde exigua manu suorum Samoscius, ad Cicoram castra est metatus. Inter maximos imperatores ponitur Pyrrhus, quòd castra metari scierit, quis scientiùs illo tempore castra metari potuit? Vt iis solis hostem in armis exercitatissimum,in præliis fortissimum, ac potentissimum, conturbauerit, terruerit, perculerit: effecit hoc Samoscius. Si in eorundem summorum imperatorum numero statuitur magnus

magnus Alexander, quòd pauca manu magnas hostium copias fundebat, quis minore manu maiores copias vnquam profligauit? octuaginta millia Scytarum in armis fuere: quos Samoscius tribus Poloni militis millibus infestando, iaculando, cædendo, ita afflixit, vt pacem petere, arma ponere, leges accipere, victore Samoscio necesse haberent. Quod si quispiam est, qui hoc sibi vindicauerit, in aliis certè potuerit, quibus vinci & seruire non est nouum, in Scytis non potuerit, quæ sola gens ex paucis nũquam fuit perdomita. Verùm abhinc protinus vix respirare, & paci morem ponere datum est, ecce Daciæ vlterioris tyrannus Michaël, omni copiarum genere abundans, Daciam citeriorem, populi Poloni prouinciam aggreditur. Quid dicam, spiritibúsne hostium populi Poloni, an insolentia affluentis perpetuò fortunæ inflatus, aut potiùs infatuatus, tam audax facinus aggressus fuerit? Sed credibile est magnitudine copiarum, quas numerosissimas, ex bellicosissimarum gentium populis, trahebat; fretus magnitudine victoriarum ex potentissimo Asiæ tyranno Turca toties deportatarum elatus, in hanc mentem est impulsus. Felicissimus futurus, si ex alio mustaceo, vt est in pouerbio, laureolam petere voluisset. Quid

enim eo esset feliciùs, si importunissimum Christiani nominis hostẽ Turcã coercere, distrahere, infestare, exterminare perseuerasset? certè immortalem suo nomini gloriam comparasset. Verùm nescio quæ mala mens ipsum impulit, vt potiùs segetem ac materiã gloriæ suæ relinquere: quam dedecoris & ignonimię labẽ quærere maluerit. Quid enim aliud quæsiuit? Trahebat secum Moldauiam, Seruiam, Transiluaniam: sed paucis velitationibus vim ac robur nostrorum expertus, quamuis paucorum, ducis vero nomine consternatus, loco motus est, receptui intra cauernas montium & syluarum cecinit. Ad Thelesinum loco munitissimo capto, exercitu instructo, prælii copiam fecit: sed signis collatis, mox acies eius inclinata, ferre virtutem nostrorum nõ potuit: hostes fusi, fugati, multa millia cæsa, ipse Michael per iuga montium cũ paucis in Vngariam fugit. O singularem imperatoris nostri virtutem auditores: Scandebergus in eo renatus dicebatur: Turcarum, Vngarorum, Germanorum, plures ac validos exercitus toties fuderat: is qui primò aduentum Samoscii ferre non potuit, vim sustinere quomodo poterat? Hîc iam fortuna populi Poloni desiderabatur, vt perdomitis lõgè lateq; hostibus, pacata quiesceret: nisi perfidia

Caroli, Sudermaniæ ducis, non satis sibi putasset Sueciæ Regnũ interuertere, nisi idem perfidiæ virus in Liuoniam transferret: transtulit & infecit adeò, vt traiecto exercitu, totam ferè Liuoniam occupârit. Venit igitur in potestatem Caroli Liuonia, prouincia populi Poloni, non ita pridem, eodem duce Samoscio, ex potentissimo hoste, Moschouię duce, recuperata. Quid miremur priùs, sceleratissimámne perfidiam Sudermani: qui patruus, aduersus filium ex fratre, sceleratũ ac nefarium bellum suscepit: an furorem Suecorum, qui illum sunt sequuti: an potiùs pietatem incredibilem Ioannis Samoscii, qui oblitus ætatis suæ senilis, oblitus fractæ iam infinitis laboribus valetudinis, oblitus quàm longissimum iter iret, quàm omni miseriarum genere infestissimum, ibi se totum tulit, vbi hostile incẽdium, patriæ damnum, Poloni nominis labem conspexit. Quod tamen sæuissimum bellum modò non tertio pedatu, vt dicitur, confecisset: si illi tantum cum hostibus, quamuis perfidis; quamuis temerariis esset pugnandum. Sed pugnatum est atrociùs, cùm fame, siti, morbis, algu, & gelu sæuissimo: atrociùs cum exercitu optimè merito, non optimè habito. Prouincia à Carolo ad in-

ad internecionem deuastata, hinc fames: stipendia & supplementa exercitui frequentiùs retẽta quàm data: hinc discessiones. Videres, ô dolor: ô pudor; imperatorem fortissimum Poloni exercitus, cum lachrymis precabundum milites prensantem, manerent, perferrent, obdurarent: infectis rebus non abirent: videres ipsum in oppugnationibus inter media tela tormentorum volitantem: ictu globi truncatã frameam vibrantem: sub muros fortissimè tamen nitentem: in castris, sub pellibus inter gregarios milites vilissimo cibo, sordidissimo foculo, senile corpus sustentantem: simul & imperatoris & militis munia obeuntem: ærarium quantũ potuit præstantem: interim tamen prouinciã conficiebat, hostes submouebat, arces ac vrbes munitissimas recipiebat, vbique victor redibat. Verumtamen huius belli sæuitia confecit eum: hoc ille vltimum testimonium pietatis suæ in patriam reddidit, cum infracta quidem valetudine, sed victor tamẽ domum reuersus obiit. Ach lugubre Volmarum, Felinum, Białokámienum, nõ es tanti nec tota Liuonia. Sed Samoscio tanti erat mortem obire, dummodo ciues à perfidia & violentia hæretica, patriam & Regem à dedecore & damno libera-

 ret.

ret. Quid interest inter, non dico, Codrum & Decios, qui se pro populorum suorum salute morti deuouerunt: sed inter eos, qui veræ religioni, contra falsam, sanguine fuso testimonium reddiderũt: vnde & martyrum nomen inuenerunt. Breuiter, non pro rerum magnitudine, sed pro temporis necessitate, bellica eius facinora memoraui: quæ illũ summum fuisse imperatorem declarant. Sed quoniam bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus, communicare cũ militibus, ne propriæ sint imperatorum: ad eas venio, quæ socium habent neminem: ex quibus nihil centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quæ sunt maxime: prudentia summa in gerenda Repub. cuius illa sunt duo maxima capita: vnum, quòd semper ille totum corpus Reipub. curabat: alterum, quòd sic tuebatur vtilitatẽ ciuium, vt quicquid ageret, ad eam referret: oblitus commodorum suorum. Solent alii vni parti Reipub. consulere, alteram deserere, aut negligere: solent regibus assentari, ciuium libertatem & commoda negligere: quinetiam aliqui perdere. Ii rem perniciosissimam in Rempub. inducunt, seditionẽ atque discordiam: ex quo euenit, vt alii populares, alii

alii regum studiosi sint & esse dicantur. Samoscius, & omnium regum Poloniæ, cum quibus vixit, maiestatem semper sacrosanctè non solùm amauit, coluit, obseruauit: sed etiam tuebatur: & Reipub. ac ciuium commoda atq; libertatem acerrimè defendebat. Sapientissimè moderabatur hanc nauim, veluti inter Scyllam & Charibdim: ne qua pars Reipub. offenderet: ne quid detrimenti acciperet: vt tota integra, sarta tectaque duraret: vt ad portum boni publici nauigaret: ita libertatem patriæ ac ciuium tuebatur, vt regiam maiestatem sacrosanctã haberet: ita rursus reges colebat, vt iura, leges, incolumitatemque Reipub. sanctissimè custodiret. Non vnius, sed vniuersorum studiosus erat: omnibus consultum volebat: seditiones ac discordias odio habebat; quod verum ac rectum erat, semper, & prudenter sentiebat, & liberè dicebat. Testantur hoc illius pro regum suorum incolumitate & maiestate, cum ciuibus dimicationes: testãtur rursus ad reges fusæ, nonnunquam cum lachrymis, cohortationes, preces, obtestationes pro Repub. vt eam ament, defendant, tueantur, obliti commodorum suorum: sed etiã in extrema vitæ tegula quũ staret, id quod antiquissimum per omnem vitam

 habuit,

habuit, moriturus, more ſolenni confeſſus eſt, & ſupremis verbis proteſtatus, & tabulis mandauit teſtamenti. Verba eius audite. *Secundùm Deum, inquit, maximè in terris, Sereniſſimos reges meos, & Rempub. non aſſentatorum more, ſed ſincerè colui: quibus fidem integram inuiolatamque ſeruaui: & eorum dignitatem foris, & libertatem chariſſimam domi ſemper habui. Qua in re certè nulla ex parte læſam conſcientiam me habere, ſubiturus etiam Dei iudiciũ profiteor. Ciuibus meis quibusq;, qui me læſerunt ignoſco, & ab iiſdem mihi ignoſci, expeto. Pietatem erga patriam, obſeruãtiamque erga regem, commendo: vt luxum et diſcordiam fugiãt quàm maximè, et fæneratorũ auaritiam, publico conſenſu, coerceant; rogo. Pro me nihil aliud quã memoriam qualiumcunque meritorum meorum, poſtulo. Confido S. R. Maieſtatẽ, patriam hanc noſtram, quæ illum excepit, & aliis prætulit, ac ſuorum ſanguine in regno cõfirmauit, conſtanter redamare: amor autem meus facit, vt eum vel currentem etiam hortari debeam. Priuatim verò ab Maieſtate Regia animum erga vnicũ filium ac domum meam, peto; cuius curæ, benignitati, & autoritati, præcipuè eundem filium meum commendo, & quaſi de manu trado, in ſinuq; eius depono.*

Si quis

Si quis eſt, qui ſentiat, aut dicat ſereniſſimo meridie non lucere, idem dicet (ſentire enim nihil poteſt) Samoſcii merita eſſe obſcura, monita autem & preces eius, ac vota nõ ſanctiſſima. Vtinã verò eorum, vtinam ô Samoſci compos fias: non dubiũ eſt, quin felix ac beata Reſpub. ſit futura. Quam etiam tum ſingulariter beauit, quùm iudicia à regibus ad populum tranſtulit. Ille enim tranſtulit; qui auctor, inceptor, perfector, ſapientiſſimo ac fortiſſimo Regi Stephano Battoreo fuit, vt trãſlata vellet. Nam quùm infeſta vario genere bellorum Reipub. tempora eſſent: ille autem rex bellicoſiſſimus niſi præſens vbique, defendendis finibus imperij adeſſet; pati non poſſet: iudicia, vel propter multitudinem actionum, vel propter fori, interdum vſque ad vltimos fines, in plures annos quandòque remotionem: non modò cum magna difficultate, & temporum ſpaciis, ſed etiam cum magno ſumptu peragebantur. Vidit hoc Samoſcius, & indoluit: protinuſque Regi auctor fuit: vt potiùs malet de maieſtate & auctoritate ſua regia detrahere, quàm de commodis ciuium. Hoc eſt, hoc Senatorem eſſe. Non magis igitur Stephani Regis, quàm Ioannis Samoſcii beneficio, habetis iudiciorum tribu-

bunalia,

bunalia, ex equeſtri veſtro ordine, inſtituta. Neq; verò in publico ſolũ, hãc diuinam animi æquitatẽ habebat, ſed etiam priuatim. Nunquam ille niſi aduerſus iudicatum hoſtem patriæ ferrum ſtrinxit, nihil citiùs quàm priuatas iniurias obliuiſci ſolitus, quas obliuiſci nefas putabat, non armis, quamuis poterat, (vt ſolent nũc plerique) ſed iure perſequebatur ac diſceptabat. Vi neminem vnquam preſſit: ab omnibus inteſtinis contentiõibus alieniſſimus erat: de inimicis, aut tacebat, aut honorificè loquebatur: à conuiciis & maledictis abhorrebat. Quæ omnia ab excelſo illius animo proficiſcebantur. Hanc ſingularem illius animi magnitudinem, comitabantur illæ principes virtutes: magnificentia in agendo, munificẽtia in dando, coſtantia in perficiendo, Deum immortalem, quid ille in vita egit, niſi magnum? non ſolùm ornamento, ſed etiam munimento regnis & imperiis ſunt vrbes. Contẽplamini Samoſcium, Sarogrodum, Iwangrodum, & alia oppida. Samoſciũ certè abhinc triginta annis conditum, cum qua vrbe Poloniæ, ſiue elegantia locorum, ſiue frequentia hominũ, ſiue pulchritudine ædificiorum poſſit comparari? murorum certè, qui circumducti ſunt, & propugnaculorum inſuperabili munimento, cum nulla poteſt comparari. Vrbibus non ſolùm ornamento, ſed etiam honeſtamento ſunt templa, munimento etiam arces; quid templo Samoſciano magnificentius? ſiue materiæ, ſiue figuræ, ac formæ elegantia? quid arce elegantius? Verùm & Vrbes, & templa, & arces horrent, & ſquallẽt, niſi ſint homines culti, morati, ſapientes. Huius rei grãtia ſapientiſſimus Samoſcius inſtituit in eadem vrbe ſua Academiam, cultiſſimum ſeminarium omnium bonorum, artium optimarum, ſcientiarum, virtutum: ſeminarium Eccleſiæ Dei ſacerdotum: ſeminarium Reipub. bonorum ciuium: ſeminarium omnis generis hominum, omni ordini, conditionique huius imperii vtilium: lucem ſapientiæ, quæ nõ ſolùm huic Roxolaniæ parti, ſed vbique gentium dux ſit honeſtæ vitæ, magiſtra morum, officina virtutum. Ad hanc regendam, lectiſſima quæque ingenia, ex Academia Cracouienſi euocauit, honeſtiſſimis ſtipendiis collocauit, certis laborum præmiis, prout cuiuſq; vitæ inſtitutum poſtulat, auctorauit: & perpetua autoritate iuris firmauit, libertatibus, & immunitatibus, cùm à ſanctiſſima ſede Apoſtolica Romana, tùm à Sereniſſimo Rege, atque vniuerſa Repub.

impetra-

impetratis, non modò muniuit, sed etiam ornauit: Hippeumque appellauit. Præter enim cæteras Academias, quæ in hoc imperio reperiuntur, hoc Samosciana habet peculiare, quòd quãta quanta est, tota sic est conformata, vt equitum, hoc est, nobilitatis Polonæ institutioni sit accõmodatissima, siue disciplinarum delectu, siue tradendi via, ac ratione. Scilicet sapientissimo illi homini, cui omnia viscera, & medullæ Reipub. nostræ fuerunt notissimæ, non facilè veniebat in mentem, quibus artibus iuuentus Polona conformata, vtilis Reipub. efficiebatur, & quibus non. Vidit, vidit ille, ideo ex præfinito necessitatis ciuium Polonorum, totam rationem institutionis statuit, & ordinauit. Habẽt igitur reges, principes, habent primates & proceres in Samoscio, non solùm quod admirentur, sed etiam quod æmulentur, & imitentur. Primatum est, principum, & regum, vrbes condere: condebat Samoscius: templa ædificare, ædificauit Samoscius: Academias instituere, instituit Samoscius. Denique, omnia, quæcunque præclara, & magnifica, partim perfecit, partim affecit Samoscius. Quæ laus solidior est in illo, quàm in aliis. In cœlũ laudibus tollitur Franciscus Galliarum Rex: in cœlũ laudi-

laudibus tollitur Laurẽtius Medices Florẽtiæ princeps, quorum ille in Gallia, hic in Italia, eximia liberalitate in viros doctos, ex tenebris in lucem, optimas literas euocarunt: magnoq; nõ solùm fructu, sed etiam gloria ciues suos auxerunt. Et meritò tolluntur in cœlum laudibus. Quis enim est, aut esse potest Rex, siue princeps laudatus, nisi hæc duo genera hominum foueat, promoueat, euehat: fortem militem, & doctum virum: alterum foris, alterum domi, mirificè necessarium: qui id non faciat, nec sibi vnquam, nec Reipub. vtilis, veræque laudis expers est futurus. Fecerunt id ergo omnes laudatissimi Reges, principes: sed tamen Reges, & principes, partim ex communi, partim ex amplissimis patrimoniis liberales erant: noster Samoscius nec nomine, nec opibus, sed dignitate Rex, & princeps: non publicas, sed proprias: non relictas, sed quæsitas propria industria opes, largè, & alacriter, in Reipub salute collocauit. Considerate quæso, qui priuatis rebus propter commune bonum non pepercit, quem eum in publicis fuisse existimatis? Quæsitus aliquando, quare huius loci, atque ordinis homo, quod plerique omnes faciũt, nullos thymelicos & symphoniacos haberet, respondit: Aca-

 demicos

demicos Professores suos symphoniacos esse: Typographiam verò suã esse musicam. Quæ vox potest esse magnificentior? Scilicet ille magno, & excelso animo vir, nullum acroama dulcius esse, quã sapientiæ declarabat: nullam animi præsentiorem recreationem. quàm ab honestis artibus, & scientiis sentiebat. Nec eum ratio fefellit. Hæc enim symphonia, non solùm has regiones suauissima doctrinarum auditione erudiuit, sed per vniuersum orbẽ terrarum delata, non modò Samoscii, sed cum eo totius Poloniæ nomẽ, ac gloriam propagauit. Populi enim Poloni laus est, esse in Polonia Academias frequentiores: vnde non modò discamus, sed etiam doctissimas regiones doceamus, & literarum monumentis augeamus. Dictitare solebat: si mihi tam diues arca esset, ex qua ciues Polonos omnes ditare possem, ditâssem; nunc quùm recta liberorũ institutio omni auro est preciosior, huius perennem fontem aperui illis Academiam, vnde eam filii ciuium haurire poterunt. Quæ illustrior, siue ad honestatem, siue ad diuturnitatem munificentia? Iudicate, vtrum fingi, cogitariúe aliquis possit, qui facultates suas pulchriùs collocare potuerit, quàm Samoscius collocauit. Sed ad illas virtutes veniam,

veniam, quæ non adeò ex arca, quàm ex animo depromptæ, causam earum sustinent, ex quibus istæ tanquã ingenuæ proles progenerantur. Ex qua enim radice pululasse putatis, tantos pro Repub, pro bono communi, pro hominum salute labores, solicitudines, curas, vigilias, de ipsa vita dimicationes? Quanquam enim magna est virtutum, laborum, periculorumque merces, magnum præmiũ commemoratio nominis, sempiterna laus, & gloria rerum præclarè gestarum: cuius ille amorẽ honestissimum non solùm confitebatur, sed etiam consecutus est: nec solùm consecutus est, sed etiã orbis terrarum finibus terminauit. Verumtamen non his regionibus vitæ suæ spacium circumscribebat Ioannes Samoscius, non his limitibus cogitationes suas terminabat, maioris gloriæ stimuli animum illius concitabant: parui, & erronei animi esse ducebat, vt is, qui ad extremum spatium nullũ tranquillum, atque otiosum spiritum duxerit, per exigui sæculi curriculum, tam leue præmium reportare satis existimauerit. Omnium igitur clarissimarum virtutum caput, & fontem solum, ac fundamentum habuit sanctissimam religionem, ac fidem vnicam Catholicam Romanam. Hanc solam

 crede-

credebat certissimè,ac verissimè, ostium esse vnicũ
ad gloriam immortalem: non hanc, ex testimonio
hominum, licet bonorũ, collectam; sed illam Dei
Opt. Max. gratia ac dono collatam. Hac ille, tan-
quam regula,omnes actiones suas metiebatur: hac,
ceu sæpimẽto,ac vallo, valabat: pro hac perpetuò
contra infidos, contra schismaticos, contra hære-
ticos, dimicabat. Huius extremo testamento vni-
cum filium hæredem instituit, hisque verbis est al-
loquutus. *Te,charissime fili,non modò hortor, verũ
etiam obtestor: primùm quidem, vt Deum & pieta-
tem ante omnia colas: eamque, non modò potissimum,
sed solum quasi bonum,aut omnium bonorum vnicum
fundamentum iudices: imprimis religionem Catholi-
cam constantissimè tuearis, hæreses, nouaque dogma-
ta,quæcunque, quocunq; etiam nomine obtrudantur,
fugias: ac si fortè Regni amplissimi ciuem te læteris,
ijs maioribus,qui meritis suis aliquam tibi nominis fa-
mam reliquerint: tantò magis præstantiore parente,
Ecclesia Catholica lætandum tibi statuas: quæ non mo-
dò tot Regum,atque principum,sed quod longè præcla-
rius, omnium sanctorum communis mater est: &
in cuius gremio mori felicius est, quàm ab initio na-
sci, cùm non nasci satius sit, quàm in hac non mori.*

Hanc

Hanc etenim obtestationẽ illustrissimis operibus
consignâsti. Quod enim illustrius est opus homi-
nis Catholici, quàm integerrima fide,spe fidissima,
charitate ardentissima, obedientia beneuolentissi-
ma Catholicæ Ecclesiæ, hoc est, Deo ipsi, cum vo-
tis, supplicationibus, precibus, intimè adhærere?
Quod maius opus,quàm iuuandæ patriæ totum se
dare, excitare afflictos, opem ferre egentibus, to-
tum se vsibus hominum tradere? Quod verius o-
pus, quàm ita viuentem, vsque ad extremum vitæ
spiritum, benè agendo non defatigari? verbis o-
pus non est, luce sunt clariora omnibus, hæc om-
nia fuisse in Samoscio:in votis,supplicijs, precibus
ad Deum fundendis, noctes, atque dies perseuera-
bat ardentissimus: sacrorum,& rituum, quæ Eccle-
sia Romana probauit, obseruantissimus: in com-
munione sacramentorum frequentissimus: in o-
peribus pietatis largissimus. Testantur pietatẽ tem-
pla, altaria,magnifico opere,ac sumptu constructa,
preciosissimis apparatibus ornata: testantur ordi-
nes, & collegia sacerdotum dotata: testantur do-
naria in subsidium pauperum, tam literis operas
nauantium, quàm ciuium legata: testantur pto-
chodochia ædificata, &munerata. Quod si vt san-

ctissimi

ctiſſimi homines ſenſerunt, decretiſq; publicis ſciuerunt, vtile, & neceſſariũ eſt, eſſe ſeminaria, in quibus iuuentus piè, ac ſanctè, à miniſteriis diuinis futura, inſtituatur, Academia quoque Samoſcenſis in opere pientiſſimo illius iuſtiſſimè debet memorari. Cuius pietatis, quùm non ſolùm auditor, ſed etiã ſpectator eſſet: nec ſpectator ſolùm, ſed admirator Clemens octauus Pontifex maximus, toties animum hunc eius exoſculatus, honorificentiſſimè ſcriptis literis laudauit, auguſtiſſimaque munera ex ſanctuarij ſui, imò totiùs cætus Chriſtiani theſauro deprompta, petẽti dedit liberaliter: quibus nũc noua templa, nouis gratię diuinæ muneribus quaſi animata, ſalutariùs à cætu Chriſtiano frequentãtur, & celebrantur. O diuinam herois noſtri pietatem, auditores, qui loca paullò ante horrida, & inculta, ferarum latibula, non ſolùm frequentia hominum, ſed, quod maius eſt, diuini cultus ſtudiis, fecit eſſe celeberrima. Præſciuerat hunc, & prædeſtinauerat Deus Opt. Max. talem futurum: idcirco tanta illum felicitate beauit, quâ omnes noſtrorũ Imperatorum, omnes exterarum gentium, potentiſſimorumque populorum, omnes clariſſimorum Regum res geſtas ſuperauit. Magnas res geſſit Cyrus Perſarum imperii conditor, Aſiæ & totius orientis domitor: ſed infelix demum, quùm in fœmineas inſidias præcipitatus, exercitum & vitam ſimul perdidit: nulla talis in noſtro offenſio, ſemper victor, nunquam victus, vſque ad extremum vitæ ſpiritum perdurauit. Magnas res geſſit magnus Alexander Macedo, imperii Græci auctor, Perſici euerſor: ſed infelix: primum fortuna, deinde vino ebrius: commeſſator, amicorum chariſſimorum interfector, peregrè ſuorum inſidiis obiit. Noſtrũ heroẽ, nec aduerſa fortuna vnquã fregit, nec proſpera inflauit: plus ſemper genio negabat, quàm indulgebat, imòquàm neceſſitati ſatisfaciebat: amicorum obſeruantiſſimus, ab inimicis cautiſſimus. Potentiſſimus fuit populus Romanus virtutibus bellicis Scipionum, Syllæ, Pompeii, Iulii Cæſaris: virtutibus vrbanis, Ciceronis, Catonis. Sed Samoſcius felicior Scipionibus: quorũ maior Linterni exulauit, maior à ſuis in cubiculo eſt interfectus: felicior quàm Sylla, qui reſperſus ſanguine ſuorum ciuium, crudelitati finem poſuit, inopiam cædendorum: felicior Pompeio, qui ciuili bello victus, eunucho imbelli iugulum præbuit: felicior Iulio Cæſare: qui oppreſſor libertatis, euerſor le-

F gum,

gum, tyrannus patriæ, ciuili ferro atrocissima morte obiit: felicior Cicerone, qui nullus prope in rebus bellicis, primum exul, deinde proscriptus, subiecit caput ferro interfectoris. Duabus tamen rebus similis: vna, quòd ambo fuerunt doctissimi & eloquentissimi: altera, quòd ambo libera Repub. Patres patriæ sunt appellati. Magnus autem Samoscius, rebus gestis æqualis Scipionibus, Syllæ, Pompeio, Iulio Cæsari, doctrina & eloquẽtia Ciceroni, & felicitate omnibus his superior: nunquã sanguinem ciuilem vidit: incolumem patriæ libertatem conseruauit: illud in se conuertit, quod de illo Censorio Catone proditum erat: fuit optimus ciuis & Senator, optimus Orator, optimus Imperator. Catonis tamen virtus, flamma inuidiæ adusta, conflagrauit: Ioannes Samoscius, omnem inuidiam virtute superauit. Iam fracta valetudine ex Liuonico bello rediit: neque tamen hæc eum à salute Reip. est remorata. Causa Comitiorum Warschauiam iuit, sed quacunque iuit, omnis populus certatim effundebatur gratulabundus, conseruatorem, patronum Poloniæ, Patrem patriæ salutando: tensis palmis in cœlum, vota & supplicia pro salute illius suscipiendo. Cui vnquam post Poloniæ

niæ memoriam, talis triumphus contigit? Cantabatur cum plausu Cæsaribus Romanis ille versiculus: *De nostris annis tibi Iuppiter augeat annos.* Sed iam non libera Repub. seruorum & adulatorũ seruitus & adulatio, illas non veras, sed fictas voces extorquebat. Ioannes Samoscius in Repub. liberrima, à liberrimis hominibus, Pater patriæ est appellatus: supra omnẽ inuidiã caput extulit. Imò ex ipsa inuidia clarissimum triumphum egit: omnium triumphorum decus. Rediit à Comitiis domũ, debilissimo corpore, sed animo vegetissimo: sensit se ex huius vitæ statione euocari: ab illo summo omniũ Imperatore: sacris Christianis se armauit: & iam funeris sui cantator ipse, tumulo suo, hæc verba concepit, & inscribi iussit: *Ioannes Samoscius, quicquid mortale habuit, hîc deponi iussit.* Magno ac inuicto, vt semper fuit, animo, inter sermones, de æterna illa beatitudine, de præmiis bonorum, obdormiuit. O lux Poloniæ extincta es: ô turris fortissima fracta es. Dum viuebat, duo hæc optabat: vnum, vt patriam liberam relinqueret: alterum, vt filium decurso artium optimarum curriculo, excultum & eruditum conspiceret. Nam hac etiam optatissima parentibus felicitate cumulatus

latus est, Thoma Samoscio : qui susceptus ex illustrissima & lectissima coniuge Barbara, Comite à Tarnow, nō solùm ore patrem refert, sed etiam indole & ingenio : mirifica memoriæ capacitate, discendi celeritate, intelligendi acumine : vt illi pater nō solùm patrimoniū, sed etiam gloriam hereditate reliquisse videatur. Vtrumq; igitur consecutus est. Exantlatis enim sexaginta trium annorum laboribus, decursis honoribus, domitis hostibus, pacatis finibus, in libera Repub. mortuus est : alterum reliquit iis continuandum, quorum curæ domum suam vniuersam commendauit: Georgio Samoyski, Episcopo Chełmensi, Abbati Ceruenecen. cognato & dilecto suo : Nicolao Zebrzydowski Palatino Cracouien. ac Generali, affini suo: Marco Sobieski Palatino Lublinen. Stanislao Zołkiewski, Castellano Leopolien. ac Præfecto Campestri exercituū Regni Poloniæ, laborū suorū in bellis altero Theseo. Hi sapientia, virtute, honoribus, ac rebus gestis, magni & illustres viri, cum præceptoribus, quibus ille dum viuebat institutionem in literis bonis filii sui mandarat, nihil antiquiùs habent, quā vt ex præscripto parentis, & desiderio, educetur, instituatur, erudiatur : & qui nunc sunt in ætate tenellula, annorum duodecim, profectus illius in studiis humanitatis, ex his non dubium argumentum sumitur, fore vt existat dignus & patria & parente filius. Quum igitur ita habet, quod non solùm sapientissimi homines putauerunt, sed etiā sanctissima religio Christiana confirmat : qui patriam conseruauerint, adiuuerint, auxerint, certum esse in cœlo, ac definitum locū: vbi beati æuo sempiterno fruātur. Ioannes Samoscius, qui omnibus dum vixit, à Deo Opt. Max. muneratus fuit: patriam non solùm iuuit, conseruauit, auxit: sed vitam & spiritum pro salute illius effudit : in piis operibus facultates & vitam consumpsit: in hoc curriculo vsq; ad finem perseuerauit : poteſtne cuipiā dubium esse, quin postquam mortuus est, cœlo receptus, æuo sempiterno fruatur ? Fruitur verò, & quod in viuis faciebat, orat obsecratq; pro patria. Te verò, ô Rex Sigismunde, ô patria, ô ciues, supernè alloquitur. Ego iam à uobis nulla præmia virtutis, nulla insignia honoris, nulla monumenta laudis postulo : memoriam laborum meorum & meritorum postulo: in me exemplum statuetis, qua conditione posthac eos esse velitis, qui se pro salute vestra obtulerint, laboribus, periculisque omnibus,

bus: ne mentes, ne fraudes, ne tela importunissimorum hostium vobis nocere possint, ego prouidi: ne ipsimet vobis, ac mihi noceatis, vestrum est prouidere. quãquam mihi nihil iam noceri potest: quid enim est, quod mihi iam ad vitæ fructũ possit acquiri? Sed vestri fructus sunt, vestra laus, in vobis perpetuum præsidium esse, iis, qui dum vixerunt, perpetuum præsidium vobis fuerũt: hoc bonitas animi, hoc gratitudo, mater virtutum omnium postulat. Hæc ille à patria. A te verò generosissime puer, non iã lachrymas, sed vt memineris, quo & quali parente natus sis: quibus maioribus: vt Patronos tuos ames, colas, obserues, studia literarũ tractes, Academiam hanc paternam, altricem iuuentutis tuæ, ames, tuearis, augeas: vt dignus tanto parente filius inueniaris. Dixi.

Hist. Polon

c. Miscell.